

Joško Božanić
Komiža

LINGUA FRANCA

TÍŠTO JAZŽIKA

Ol jazžika mīšín tíšto
šījen mūkù ĩšćen kvôš
po noćī me būde rīci
ol nònota cùjen glôš

Ali nē žnon kòko sòli
nīmon kòga pītāt mīru
kakò će kīšnut mojū tíšto
kal jò nīmon nònke bīru

Ol bešīdih tíšto mīšín
ali mukê jīmon mǎlo
kal je bīlo nīšòn žnòl
da vřīmena nī oštǎlo

Oštǎlo je sòmo mòre
ca gunjelò po vaš dòn
i u hùku mòra glòši
i oštòl je sòmòn sòn

Oštāli su vītri slōni
slōne rūke - slōnu šīme
slōne šīke - slōne šfike
slōnu vrīme - slōnu ĩme

Katrafūndi mežanēla
pelūn baštūn palangūn
pargōn māca kuvertēla
anēl bocēl kaparjūn

āšta žōja kaštanjūle
trōca škāca panižēl
Kāri kōrgi Gvardijūle
karōc kantīr i murēl

i špōdula i katfīna
i burfīna i šantfīna
škandōj rigōj kaništrēla
panēr barīl kapišēla

pakōl katrōm šalamūra
i kolūmba i pajūl
kalīžina i kaldūra
i šēsula i bujūl

iz škurinē nīke rīci
dūjdu tāko ũ muj sōn
i mūce me pō švu nūc
a tīhnu kal švane dōn

Ol tē mūkē tīšto mīšīn
žapīšījēn ca sōn cūl
a ol pīšme mojē pīšne
nūdi tēbi krūh i sūl

VRÎME

Kùda caklò
kùda ùlje
kùda tlèh
kùda jâc
bonāca je
nônke cúha
nônke rôža
kako vođà u guštírnu
kako vīnò u bocûn

Makajīca
fuškajīca
kalīžina
i kaldûra
pûnte žjāju
škòji plīju
garkùšina

Ondâ pīnku ćapò rôža
i navrāšći se skorûp
a bôvica kako iz jûšt
pīnku cúha
terinètić
bôva dûlnjo
vrīme līpu
vrīme šēsnu ol durôde
ol kapùle kòrun mòreš
pul Palagrûže putovât

Nôjpri terîn
pok burîn
a za ñjîma levantîn
juzinètić pok zatègne
pok še dô u oštrinèt
oštrinètić hòće-něće
pok ga súnce pridobÿje
i probūdi pulentâc
a kal súnce nõgu smòci
òpet môre kako ũlje
kako caklò
kako jâc

Pok še pòcme pulènt šmījāt
šuspendīla še kalòda
pul levònta kurī cmòšt
mùhe šćīpju
kòšti vòrte
a bòvica u prijùžje
i kurènti na mīnù
voda štròmbò iz levònta
i cìpal še hīti trèšo
zovè kàpje
zovè dòž
kūžjin òkon mīsec glèdo
vròta vītru otvorīl
jòrbuli še žalòhāli
cīli kùlaf užavrīl

Prodòrina
òblok škòtni
šúncenjok i pjuvadùra
i cèrika u pulènt
kargòl ôstar
forcòl kurènt
a nã goru lîgna pãla
i Majèla žalampãla

Cã glogojî iza bãrda
ca sê kùho za gorùn
vìtar nùtra
vìtra vônka
cìlo vãla kòrta bjônka
u pulèntu źmoradùn

Lòmpi
šcìge prodòrine
pok na tèrac kal uzîže
nã goru kal lîgne dvîže
bùra trîško
bùra kmíce
bùra hrèšto
bùra vîce
ledí rùke
pãršte šcòpi
môre đimi
špalmêj slòpi

Karatìle pulènt vòje
vìtar is mōren bìje bùj
dunjî grùm iz dubinê
pok šve vîšje
pok šve blîžje
šãbjun lōmpa šicè škùj

Mèje tâko mlîn nêbeški

vartí kolô òkolo

žãrvanj gûrnji

žãrvanj dũlnji

žãrvanj mēci

žãrvanj mãrvi

žãrvanj tarmô

žãrvanj târe

mèje ûre

mèje dône

mèje žèje

mèje snè

mèje mène

mèje švè

U VRĀMĒNU MOJŪ VRĀME

U vrĀmenu mojŭ vrĀme
vrĀme mojŭ ca me mĕje

ca me tarmō

ca me mārvi

mojĕ špjāje

mojĕ krāje

mojĕ šike

mojĕ rŭke

mojĕ kōšti

mojĕ žŭnte

mojĕ vāle

mojĕ pŭnte

i šikōm

i grotōm

i kordŭre i lavŭre

mojĕ lnĕve

mojĕ ŭre

lĭpu vrĀme

vrĀme grŭbu

dŭlnju vrĀme

vrĀme gŭrnju

vrĀme oštru

vrĀme mĕku

vrĀme fōlsŭ

vrĀme štrōmbu

trubujŭzu nĭku vrĀme

nĭti šĭmo nĭti tāmo

ni ovāku ni onāku

iž rukĕ ŭ ruku vrĀme

vrĀme hŭdu

vrĀme lŭdu

U vřĩmenu mojũ vřĩme
vřĩme mojũ ca me mǎrvi
ca me prǎti
ca me trǎti

Neka vřĩri špalmejǎju
neka mĩre meje špjǎju
neka šĩke
neka grĩte
neka vřĩtri
neka bĩte

U vřĩmenu řĩscen rĩtu
u vřĩmenu řĩscen mĩrku
pĩton vřĩtar i kurĩnt
pĩton levĩnt i pulĩnt
u vřĩmenu řĩscen
bĩrku

GAJĚTE ŠE ARBORĀJU

Gajěte še arborāju
ofalkāju
aricāju
i štukāju komešûre
pok donešû levandûre
pok barīlci
pok jacôm
i barīli pûni šòli
i furkôde
pavijûn
mônt
i mantīć
i tajûn
i katûn
i temûn
pok še vĕže gûrnjo māca
a tajûn za tramizôl
kroz katôlde kavicôl
i barīli inkunjôni
gratīv
kôrga
i davônt
a katûn kroz škalcîn
pok gvozdĕni mašiljûn
i vĕže še tarcalûn
pok še jĭdri na radôs

Katrafunde u barile
a pojâce u mojâce
švilac
pakol
i noštavak
i macula
i mošur
pok kavēja
pok tolëta
jelnâ vëta
i škuvëta
natëgnuta na grativ
pol kârikon apupôna
inbrivôna
inbandôna
na katînu jedôn drûg
na tarâstanu drûgi drûg
a nã šridu bânko fërmo
i cetvôrti na prîmù
kaparjûn
na temûn
iš Tarmuntônun
inpuntônun
u pelûn
u baštûn

Bragêr
škòta
i anêl
i bocêl
i špurtêl
šòhe
māce
i furkòde
fjãšak ùlja
i kvašine
i lućike
i vīnà

i grancica ol mășline

MOLĪTVA PRĪ PARTËNCE

Ô Madòna divîna
da je rôža ol burîna
da je cúha levantîna
da napūše ova jĭdra
da šalpòmo ovâ šĭdra
da ćapòmo bokùn brĭve
da pòrtimo iz vĕ rĭve
ĭšpri prĕže ol puntîna
ô Madòna divîna
ô Madòna divîna

Ô Madòna divîna
dã je pòrtit prĭ garbîna
prĭ tempĕšte
neverîna
da ne slòmi še karîna
ne izlĕti non temûn
da vĕžemo marafûn
natĕgnemo matafûn
i ćapòmo tarcalûn
a štropĕ za žirûn
i moštac na baštun
a tajûn za katûn
da ne slòmi še lantîna
da ne pùkne non skotîna
da ne poplimò šantîna
ô Madòna divîna
ô Madòna divîna

Ô Madòna divîna
dà je pòrtit prî južîna
dà je cútit vûnj friškîna
neka zûjo me katîna
neka mòci pjuvadûra
neka grîžè šalamûra
trûdne rûke od lavûra
neka žadîjè milûra
neka rãpe i rotûra
neka švîti non ardûra
neka pãri noš kaldûra
neka dÛjde otâ ûra
švêto parvô vogadûra
da odrîšin švojè çime
da rašpãrtin švojû brîme
i barçile ol barûze
na zòlò ol Palagrûze
iža šîke ol Konfîna
da ne šlòmi še lantîna
da ne pÛkne non škofîna
da ne poplimô šantîna

Ô Marija mãdre šanta
moļi za nõs švûga šina
ô Madòna divîna
ô Madòna divîna

PALAGRUŽŌNSKO REGĀTA

Àla nāši, mōla cìmu
vōga nāpri, fāte, fāte
Ôndre, Míke, Fíle, Žāne
u ìme Bòga, u ìme Bòga
u ìme Bòga vōga, vōga
tāko prīmà, tako śrīdā
tāko trāštan, bōje katīna
bōje katīna, bōje katīna
u ìme Bòga vōga, vōga
u ìme Bòga vōga, vōga
u ìme Bòga vōga, vōga

*Fêrma nāši! Kāla berītu! Poklōnmo še švêtemu Mikūli Pūtniku da non
būde na pomoći, da cūvo nōs i nāše brōde ì da še iz Palagrūže vrōtimo u
Komīžu is pūnin barīlima śardēl.*

Àla nāši, vōga nāpri
vōga nāpri u ìme Bòga
u ìme Bòga vōga, vōga
u ìme Bòga vōga, vōga
tāko trāštan, bōje katīna
bōje katīna, bōje katīna
àla nāši fāte, fāte
àla nāši u ìme Bòga
àla nāši vōga, vōga
u ìme Bòga vōga, vōga
u ìme Bòga vōga, vōga

Pòt bevònde kùs baškòta
vèce pòta, vèce pòta
na pùntu šmo šâl dobòta
šmò dobòta, šmò dobòta
ìspri nòs su dùge mije
Palagrùza đì je, đì je
nìti cùha, nìti bòve
sòmo kalìg ìspri pròve
ìspri pròve, ìspri pròve
nìti ròza, ni marète
u kalìgu švè gajète
švè gajète ofalkòne
švè gajète kù cè prije
àla naši azveltije
azveltije, azveltije

Nāpri nāši fāte, fāte
Jēre Pīpa, Lūka Kanèla
Špòdula Mīke Tòne Brigèla
Vicēncò, Lūka i Mikulīn
Cēnto Fòka, Pjēro Centīn
jòs je jèštra, jòs je vòje
katīna lāgje, trāštan bòje
trāštan bòje, bòje, bòje
nāpri nāši u ìme Bòga
nāpri nāši vòga, vòga
Pòško, Šārgo, Àndre Maltéz
Tòne Bonāca i Mòte Knêz
Fīle Kīrnja, Àndre Šardòr
Mòmulo Kūra, Micèl Falkòr

Vôga nâši lônga bôna
gajëta je ofalkôna
ofalkôna, aricôna
apupôna, inbrivôna
a sâl fâte, jôs je mâlô
Palagrûza ĩspri prôve
đà je fûrce, ðà je bôve
đà je fûrce, ðà je bôve
òci grîzê sùl ol pòta
sùl ol pòta, sùl ol pòta
a vajõ non brûd pasât
a vajõ ga sâl stropât
bõju mïšto akvištât
akvištât, akvištât

Nâpri nâši fâte, fâte
Ôndre Belôndre, Mïho Cingrija
Antùsa, Grubùsa, Ivôn Demarija
Tùsica Štìpon, Mikùla Zône
Frône Dùbra, Felônda Tône
rucêj me zûjo, pecè me sùl
a pòt se cïdi u zûnte bùl
lakò je sùncu, ĩslo je lèc
a mène râne pòcele pèc

Tâko sřidâ, tâko přimâ
tâko trâstan, bõje katïna
bõje katïna, bõje katïna
Šmocïto Lûka, Ândre Gargiç
Tõnci Hrèja, Mïke Mikïc
Dôme, Môte, Jòko, Bogdôn
Zône Ivôn, Matij Škrivôn

Parvõ je dūšla
drùgo ža njùn
àla nāši, ćapa temûn
ćapa barîl,
kâla pelûn
àla na kroj
barbîtu ćapõj
na prêžu navārzi
mîšto akvištõj

Fola Bògu
regāti je krõj

Ali vônka tvicarija
võnjo friškîn
rîba igrõ
šuvênj na krõj
fõlke rašfalkõj
budèle intajõj
vèšelo nāši prî dupîna
võšte vônka na igrù
bùta mrîže drùge dodõj
rûke letê
rûke igrāju
u šûhu mõhù
šardèle prēdû
bùta budêl
bùta budêl
rûke letê
rîbe igrāju
rîbe cetāju
bît će šardêl
bît će šardêl

Tîra, îsa prî dupîna
alapujêze. prîko kolîna
pùcaju škîna, rûke tôrne
rûke letê
šardêle igrāju
šardêle cetāju
bùta na škâf
bùta u bõtu
cîli pětâk
cîlu šubõtu
ala môjko, grîžê sùl
ala Bõže kal biš cùl
kal biš cùl
kal biš cùl

Àla nâsi, sâl je dõsta
bùta še lèc
bùta še spât
jer bõrzo sùnce će noš ustât

Postèja - bãnak
šîka - postèja
štînjâ - blažînja
žòlò -štramâc
mokrâ jakèta
mòkar bijâc

Žāšpoli švī šu do krāja bešide
ne cūju ništa, ništa ne vīde
Jēre Pīpa, Lūka Kanēla
Špōdula Mīke, Tōne Brigēla
Vicēncō Lūka i Mikulīn
Cēnto Fōka, Pjēro Centīn
Pōško, Šārgo, Ândre Maltēž
Tōne Bonāca i Mōte Knēž
File Kīrnja, Ândre Šardōr
Mōmulo Kūra, Mičēl Falkōr
Ôndre Belōndre, Mīho Cingrija
Antūša, Grubūša, Ivōn Demarija
Tūšica Štīpon, Mikūla Žōne
Frōne Dūbra, Felōnda Tōne
Šmocīto Lūka, Ândre Gargić
Tōnci Hrēja, Mīke Mikić
Ândre Cānko, Jōko, Bogdōn
Dūnko Pēpe i Gūslā Ivōn

Žāšpoli švī šu i špīdū dūgo
a bŭre pūšu i pūše jūgo
lašćī še mōre, šike še pīne
a nīkoga nī da ih probūdi
nīkoga da ih dvīne
švè ca je bīlo, švè je pašālo
lantērna švīti i mīšec šjō
šōmo še kōnta špomīnjen mālo
ma rīci tē pīšme nē žnon ni jō

COVĀK I MEDVĀD

Nē

ovò nī špīla

ovò je crīkva

ovò je žīkva

ovò je twardjâ Davìdova

ovò je kùca medvìdova

ovò je rāpa

ovò je mōndâ

ovò je krōj švīta

ovò je pocētāk

a dī smo

ješmò še rođīli

ješmò še vrōīli

a dī smo

u vû kùcu līpu

u vû kùcu slīpu

di su covīk i medvīd

dīlīli obīd

Jedôn grīžal
drùgi kārpil
jedôn še rŭgôl
drùgi beštímôl
jedôn kalōvôl
drùgi dvīžol
jedôn gōšīl
drùgi uzīžol
jedôn īškôl
drùgi šakrīvôl
jedôn vozīl
drùgi šijōvôl
jedôn hvāstol mrižu
drùgi kùhol stīnu u lopīžu
i u stūmku jīd
jebēnti obīd
kal je medvīd
covīku sūsīd

A ondā je jedôn kùcu žaklopīl
i kjūc našri kūlfa utopīl
a drùgi je finīl
nē žno še kakò je finīl
i kùda da nīkal nī ni bīl
nē
ovo nī kùća
ovò je grēb
ovò je karšīl

NÒNO

Kal je pokòjan nòno gròdìl
gomìle
i prištàve
i kolnjìkè
znòl je da će štìnà oštât var štìnê
da će kolnjìk oštât impìjo
i kal ga nòge tradê
i kal njèga ne bùde
i da će kògod pašât tòte i rèc
òto vidiš kakò mu je drèto oštòl kantùn
kakò mu je prištàva oštàla za gorùn
kakò je sòldo štìnje inkunjòl
kakò je znòl
štìni žìlu
a kòko še trùdâ tìlo za našût gomìlu
za izdùst fundamènt
kakò je umìl
okrešât
i naštivât
kakò je imòl rùku
kakò je imòl òko
òto tũ će rèc i holcât
a štìnã će oštât
i oštât će bešìda
i bìt će sinjòl
da je bìl
i da je pašòl

Kal je pokòjan nòno maškinòl
novinù u bòndu
a za rùcâk bìnu krùha
slònu šardèlu
lućiku
i bevòndu
kal je nòno pokòjan lòžu sòdìl
i dūbal jãme do žèpih
u klarîtac i carnjenîcu
i štînje iz zemjê kargòvòl
i tâl je znòl
đã ce
i kal njèga ne bŭde
ložã rŭšit
i da ce še kògod napît
njegòvih trŭdih
i da nèce sve pŭc u kupîne i pešine
i da ce še njegòva rabòta
barêenko spomènît
kal še bŭde caklît
u zmŭlŭ
na nîkemu stolŭ
kãpja njegòvega pòta
i nî še pîtòl zòc
ni za kòga
kal je sòdìl rogòc
a nî mògal znât
hòce dòškot njegŭv rŭd
ni hòce ga brât
ãli je znòl
da je njegŭv trŭd
ù zemju oštãvil šinjòl
da je bìl
i da je pašòl

Kal je pokòjan nòno vožil na katínu u gajètu
kal je na marètu
u mòkru jakètu
dvìzol buđèle
kal je šardèle
trìbìl
i šòlìl
kàl mu je pàršte grìzla sùl
a òci šalàc
kàl mu je mòkri pajùl
bìl štramàc
a jùgo bijàc
kal je pokòjan nòno vožil pol šòbon na ardùru
kal sú na milùru
filatòriju cinìli
kàl sú še žapacàli barìli
kàl sú po sve nòci trìbìli
a nã lneve šòfìli
kàl sú u regātu vožìli
ol istòka do sùnca zòpàda
kal bi ih čapàla kaldùra
kàl ih je grìzla šalamùra
kàl sú njin dupìni šakizòvãli mrìže
kàl sú iz Palagrùže po furtùni burdižãli pul Komìže
kàl je švè tu bìlo tãko
kàl še je mòglo pò štu šardèl izìšt ol bòte
kal še nì znãlo
kojè sú ùre ol pocínka
kojè ol rabòte
i tãl je nòno znòl
da nì švè sómo pìna varhu mòra
i da će cãgod od te mùke
isplìvot na škorùp
vrìmena
i da će ol tèga šìmena
òštãt šìnjol
da je bìl
i da je pašol

Kal je pokòjan nòno facènde pròvjòl
kal je kòžòl kakò je ti ì ti
tu ì tu rèkal
tu ì tu ucinìl
kakò su ga privàrili
i jelnò za drùgu mu rèkli
kakò s jelnèmu feròl pròdoli za pìrju
a jelnèmu pìrju za feròl
kal je pròvjòl
kakò je pokòjan Bèpo Bartolomija
kal je bìl u marínu u Pòlu
pri šàrzun pàrnul na pròvu
kàl se je niž jòrbul kalòl iz papafìge
kakò su ispri butìge
Bonācini ucinìli alergiju
kal su metlāmi hreštāli Cingriju
ca ja fònton ol špòdih nāmišto fjurīnon
tìl kùpìt ol krùha tūrte
kakò je pokòjan Būrte
privàril finònce
kal je u kontrabònd na tovāra gonìl rakiju
kakò su bìli naviscāli sjora Mariju
kako je Àndre Ćimić lùpòl lùpore u guštīrnu
kakò je u tovīrnu
bìl žāšpol burba Šime kal se dò kašna na kòrte igrālo
kakò ga je tē nòci obligālo
is mòrtvin na štròdu španjulèt pofumāt

A kù cē znāt
jē se i šāl pokòjan nòno đìgod is nòn našmījē
kal kojù njegòvu ispròvjeren za stolèn
àli ùn je znòl
da je bešìdun oštāvil šinjòl
da je bìl
i da je pašòl

Kal je pokòjan nòno Bòga molil
iz štòrega officija iz kojèga su ispàdole karticèle
i na pínke ol rogòcà brojil
Ocenòšè i Ždravomarìje
i ol nedìje
za dùše ol prugatùrija
svìcè goril
u tèmpal bòžji kal je molil
za švè mòrtve i žìve
za pràvelne i za krìve
kal je pokòjan nòno klècol pri vèli oltòr
pol propècèn od lènjo sànta
ca ga je njègub otàc bìl dònìl iz Špànje
skùnun kojùn je iz Finištèrija vodil mojàce slònih sàrdèl
kàl je Bògu za dàrove stolà žafòlìvòl
kàl se izlamenìvòl
i kalòvòl
iz glòvè berìtu
na žvùn ca je u Nòvu crìkvu žvonil Marìju òvu
kal je u pròvu
mècol ògnjuš i kàrścenu vòdu
da bi bròdu
dònìl šrìcu
da bi mòre sàrdèlima urodìlo
da se ne bì dogodìlo
jèrbo nìkal se nè žno
a ù more nì vìre
i ne smì se fidàt
a na švāku šìku vajò lantèrnu butàt

A kàl še je na krāju olmotòl njeĝùv rokêl
kàl še je njègova došpìla
kal je mǎžor švûga parangòlâ šalpòl
kal je nòhtu njeĝòva švîcâ dogoriła
šòmo je òci zatvorìl
a jũsta su røkla šòmâ
èko la kvâ

I tãko je nònno ispri Bòga štòl
a nòn je oštãvil šinjòl
da je bìl
i pašòl

NAVIGARE NECESSE EST

*Hay tres clases de hombres, los vivos,
los muertos y los que navegan.*

(antička poslovice - iz kataloga izložbe El Mar, la
pesca y su gente - homenaje a los pescadores
postavljene u Museo dell Hombre del Puerto del
Mar del Plata - Argentina.

Ô svēti Mīke
rečì non ròtu
mōla barbītu
agvānta škòtu
ćāpa lantīnu
kāca skotīnu
vōlta temūn
na vītar karīnu
a mōre kūrba
mōre kanāja
mōla ol krāja
mōla ol krāja

Tîra barbîtu
ažvêlto vîra
a môre mõi
ne dõ non mîra
bît ce marète
bît ce môra
îša lantînu
jîdra fôra
môre je štrînga
môre kanāja
môla ol krāja
môla ol krāja

lêva mācu
tròcu līga
trībula bīt će
bīt će intrīga
môre je nêbo
òblok non môrka
đi će va cūrma
kùl će va bôrka
a môre karðnja
môre kanāja
môla ol krāja
môla ol krāja

Vajō non pōrtit
dūšla je ūra
vītar ol krāja
rēbaltadūra
ćāpa še vèšol
ol rīve lârga
šidro sālpa
lanfīnu kârga
mōre umōra
mōre kanāja
mōla ol krāja
mōla ol krāja

Pulênt se cìri
pūše levônt
agvânta brâc
lâška davônt
môla defôra
câpa dedrênto
pūše šve bõje
pūše ségvênto
môre pokòra
môre kanāja
môla ol krāja
môla ol krāja

Lampô Majëla
fjumêra kurênt
potêže levônt
rìgo pulênt
vìtar je škāras
vìtar je lôrg
bùta še trèšo
dòbri je kôrg
a môre rûgò
môre kanāja
môla ol krāja
môla ol krāja

Bùta
 câpa
 drìca
 fôrca
 lêva
 fôra
 mâjna
 ôrca
 àla
 fônda
 sâlpa
 vôlta
 lâška
 lîga
 môla
 sâlta
 agvânta
 pâra
 sûrga
 kârga
 ârbora
 zûnta
 vîja
 lârga
 vènja
 tûmba
 sîja
 âlca
 sêra
 pöja
 vôga
 kâca
 îsa
 pâsa
 râmba
 tîra
 kalùma
 nèta
 tôrna
 vîra

A mōre kūrba
mōre kanāja
mōla ol krāja
mōla ol krāja
mōre štrīnga
mōre umōra
mōre karōnja
mōre pokōra
mōre je mōre
mōre rūgō
navigare necesse
vivere
non

NE MÒGU NAPĪSĀT PĪSMU OL PALAGRŪZE

Nē
ne mògu
ne mògu
ne mògu napĪsĀt pĪsmu ol Palagrūze
ne mògu nōc bešĭdu
ne mògu nōc ròtu
nĭkoga ne mògu pĭtĀt
nĭkur mi nē žno rēc
barĭli ĭšli u ðuge
bĭša izĭla šēsulu i bujŭl
somo vĭtri
somo šcĭge
raštampĀla še je sŭl
konopè izĭl šalĀc
a mōjĭ bijĀc
ŭmor nōno
zaborĀvil otĀc
molō davōnt
odrĭšĭl še brĀc
zamōrsĭl arganēl
pŭkal bocēl
izagnjĭla mrĭža
žakŭkola kukvĭža

Nê
ne mògu
ne mògu
ne mògu napīšât pīsmu ol Palagrūze
vajālo bi Źnāt
dī ubrāt
drīvo Źa gajètu
u kojū štajūn
na kojū poŹicijūn
dī je Źemjā škadènto
dī je tūšćo
dī je vèna gūšćo
kakò stojī mīšec
dī ubrāt karòc
kolūmbu i šijolètu
kakò rašpilāt
kakò osūšīt
kakò krojīt
kakò vīnīt

Ol mežalûne kakò doznât šakrêť
kakò pocêt
krojît madirè po murèlu
kakò šit jïdro na bigurèlu
kakò konòp
kakò tëlu
kakò inkunjât
incervât
incavât
kakò arborât
kakâ vëžât
đi je davònt
kakò stojî gratív
đi se vëže brác
đi se natâkne moštâc
đi gredû šuste
đi škotîna
đi je tundîn
kùl pašòjè pašarîn
kakò se ôrmo parangorecîn
ca jè barkôj
ca jè pupíz
đi se vëže rigôj
kakò se štîsko trôca
đi je panizël
đi je frižeta
ca jè tu škuvèta
ol kojèga se drîva cinê furkòde
ca šù kojòde
ca jè còv
đi je pòpir
đi je škāca
kakò se krîvi madîr
kakò mužûn
đi se vëže baštûn
kakò se dvîne māca

Tukālo bi žnāt
kakò navigāt
cà govori mīšec
cà govori pulênt
ôkle je kurênt
kakò iskāt rībe na ardūru
kakò dūc na milūru
kakò še žvīždè okriču
kakò še mriže kārpe
kakò še polplīcu

Nê
ne mǝgu
ne mǝgu
ne mǝgu napīšât pīšmu ol Palagrûze
mǝgu kǝrtu krīzetât
mǝgu kīdot kartičèle
ali pīšmu ne mǝgu vej ol Palagrûze izventât
nīkoga ne mǝgu pītât
nīkur mi nê žno rēc
dī butât buđèle
kakò še lǝve šardèle
dī šu Picǝkare i Šalamândrija
dī je šika ol Konfīna
ni dī je puntīn
ni dī je Konfīn
ni cā is njīn finījè
ni cā is njīn pocīmje
ni dī je karmâ
ni dī je prôva
ni Puhêra
ni Jaštožêra
ni Mondanôva

Nìkur mi ne mòre rěc ði je Kanònik
ni šika ol Galijùle
ði je Argùtula
ni ði šu Furkòde
kál ištìcu Ròscāpnice
Pètrov vèli kríz
Šmokvenìca
Pìzdùkalo
i Gvardijùle

Nìkur mi ne mòre rěc
kojè zvjždè ištìcu kal se dvìže sardèla
nìkur mi ne mòre rěc
cā hòce rěc
Mondefùšt
Šalamândrija
i mezanèla.

Nê
ne mǝgu
ne mǝgu
ne mǝgu napīšât pīšmu ol Palagrūze
ne ražumīn rīci
ne ražumīn glōše
câ govǝri jǝgo kal u žōlǝ hrēšto
je tǝ jecê grǝte
je tǝ dunjê bǝte
je tǝ žvīžju rāpe
je tǝ jǝdi vīcu
je tǝ vītri plācu
je tǝ bolê sīne
je tǝ bolê rāne
di je brīg olvǝljen nakargǝl Forāne

Ně
ne mògu
ne mògu
ne mògu napīśāt pīśmu ol Palagrūze
nīkur mi ne mòre rēc
đī še navukovōl Šārgo
ni đī je Pōpa vecèrol
nīkur mi ne mòre rēc
đī je Dèro đèrol
đī je mřīze štèrol
đī su tēški kōrgi
đī su kapišēle
đī su katrafūndi
ni đī su finīli
ol sōli barīli

Uvèhle su rūze
za docèkot mūze
izgorīli brōdi
izagnjīla mřīza
razbīla še lopīza
žakùkola kukvīza
žaborāvila Komīza

Ně
ne mògu napīśāt pīśmu ol Palagrūze

Rječnik

Kratice: **adv.**- adverb; **augm.** - augmentativ; **elipt. imper.** - eliptični imperativ; **excl.** - eksklamacija; **f.** - ženski rod; **fig.** - figurativan; **G** - genitiv, **gl.** - glagol; **imper.** - imperativ; **impf.** - imperfektivan; **indecl.** - indeklinabilan; **m.** - muški rod; **n.** - srednji rod; **part.** - partikula; **pf.** - perfektivan; **pl.** - plural; **pl. tant.** - pluralia tantum; **praepos.** - prepozicija; **predik.** - predikativan; **pron.** - zamjenica; **v.** - vidi.

A

agvantât, -ôn pf. elipt. imper, **agvânta!** - prihvatiti, zgrabiti.

akvištât, -ôn pf. - zauzeti neko mjesto.

alapunjêze, adv. - način izvlačenja mreže, **budêla** (v.), u brod kad je mreža teška zbog obilne lovine ili kad treba brzo izvući mrežu iz mora zbog dupina ili lošeg vremena; mreža se izvlači tako da su dva čovjeka na krmenoj palubi gajete pa se jedan sagne i uhvati mrežu te je diže do visine grudi, a drugi se sagiba pa prihvaća mrežu kod ruba broda te je diže kao i prvi i vuku naizmjenično tako da nema zastoja zbog ponavljanja radnje.

âla!, excl. - ajde! poticaj nekome da nešto uradi; čest uzvik kojim se u brodu poticalo veslače da veslaju.

alcât, -ôn pf. elipt. imper. **âlca!** - podignuti uvis, npr. u brodu podignuti lantinu na jarbol.

alergija, -e f. - veselje, bučno ponašanje, uzbuna; **cinît alergiju** - praviti veselje, uzbuniti, bučati, praviti galamu.

anêl, -êla m. - alka, obični metalni prsten za vezivanje kakva užeta.

apupât, -ôn pf. - rasporediti teret u brodu tako da pritegne krma.

apupôn, -ôno, -u, predik. -ôna, -o - (o barci) teret jeraspoređen tako da je krma više uronjena u more nego obično.

arborât, -ôn pf. i impf., elipt. imper. **ârbora!** - podići i učvrstiti priponama jarbol u brodu.

ardûra, -e f. - intenzivna svjetlost iz mora, primjetljiva za tamnih noći, traje koji put i više minuta, a nastaje uslijed velikog intenziteta fosforescencije izazvana uzbuđenjem velikog jata plave ribe koje opkole i napadnu dupini ili neka druga veća riba.

arganêl, -êla m. - tanji konop, promjera 8 mm, kojim su se mreže **budêli** spuštali na određenu dubinu, a njime se vezivala plutajuća mreža za brod dok se čekalo da se riba zaglavi u mreži.

Argûtula, -e f. - toponim na **Palagruzi**.

aricât, -ôn pf. - vezati **fôlku** (v.) za kontrapas u unutrašnjosti barke.

aricôn, -o, -u, predik. -a, -o - (o **fôlkama** na **gajêti falkûši**) **fôlka** je vezana konopom za kontrapas u unutrašnjosti barke.

âšta, -e f. - pramčana ili krmena statva.

azvêlto, adv. - brzo, hitro.

B

bānak, bōnka m. pl. **bōnkih**, **bānok** - drvena prečka, klupa koja povezuje bokove broda u njegovu nenatkrivenom dijelu; u gajeti svaki **bānak** ima svoje ime: prvi od krme je **bānak ol primē** i dalje redom **b. ol šridē**, **trāštan**, **b. ol katīne**; svaki je banak skidiv osim **trāštana**.

bānko fērmo, indecl. m. - drug od **šridē** u **gajēti falkūsi**, najiskusniji drug u ribarskoj družini **špurfēnjace** - koja lovi sardele mrežama stajaćicama.

barbīta, -e f. pl. -ih / barbīt - konop za privezivanje barke za obalu ili za drugi brod.

barīl, -ila m. - okrugla drvena posuda, s drvenim obručima za soljenje plave ribe; kad je pun ribe težak je od 58 do 62 kg.; u ribolovu mrežama stajaćicama na udaljenim pučinskim otocima služio je za prenošenje soli na mjesto za soljenje, za soljenje ulovljene ribe, a u barilima su ribari prenosili i dvopek, vodu te razni pribor potreban za život i ribolov tokom dvadesetodnevnog boravka na lovištima u vrijeme ribolovnog mraka.

barīlac, barīlca m. pl. barīlcih / barīloc - manja zatvorena okrugla drvena posuda, bačvica, koja je služila kao plutača koja drži mrežu sardelaru uronjenu na određenu dubinu u more.

barkōj, -āja m. - žica duž vanjskog ruba na bokovima gajete falkuše uz otvoreni dio broda, a služi za to da se za nj veže cirada radi zaštite od kiše ili sunca za vrijeme odmora.

barūza, -e f. - samo u izrazu **barīlac ol barūze** - drvena plutača, barilac, za koji je vezano uže kojim se na obalu vuče potegača (trata), a svrha mu je da drži uže blizu površine mora kako ne bi zapelo za koji greben na dnu.

baškōt, -a m. - dvopek u obliku prstena što su ga ribari nosili sobom umjesto kruha prilikom višednevnog ribarenja.

baštūn, -ūnà m. - kosnik, za razapinjanje pramčanog jedra - **flōka**.

bevōnda, -e f. - vino razblaženo vodom.

berīta, -e f. - kapa.

beštīmāt, -ōn impf. - psovati.

bigurēla, -e f. - bod i šav kojim se zašivaju međusobno **riče** ili **firše**: uski istršci tende (jedrenog platna) kada se šije jedro, a da bi se ono time ojačalo.

bijāc, bījca m. - pokrivač od neprerađene vune.

bīna, -e f. - štruca kruha.

bīra, -e f. kvasac za kruh.

bīša, -e f. - crvotočina.

bjōnka, -e f. - samo u fig. izrazu **kōrta bjōnka** - od morske pjene bijela površina mora.

blažīnja, -e f. - jastuk za spavanje.

bocēl, -ēla m. - kolotur s jednim koturom (**ūnjuli bocēl**) ili s dva, po osovini paralelno postavljena, kotura (**dūpli bocēl**).

bocūn, -ūnà m. - staklena posuda za vino na stolu.

bōna, indecl. - samo u izrazu **vožit lōnga bōna** - veslati protegnuto, s dužim zaveslajima.

bonāca, -e f. - mirno more, utiha.

bōnda, -e f. - padina brda.

bōrka, -e f. - barka.

bōta, -e f. - unutrašnjost barke; **butāt u bōtu** - stavitu u stivu barke.

bōta, -e f. - trenutak, mah; **ol bōte** - u jednom mahu, odjednom.

bōta, -e f. - val mora.

bōva, -e f. - vjetar slabijeg intenziteta, bez obzira na smjer puhanja.

bōvica, -e f. - dem. od **bova** (v.).

bragēr, -èra m. - konop koji je preko kolotura povezan sa **škōtom** (v.); budući da je **bragēr** držao donju **lantīnu** (v.) na dva mjesta, na krmenom kraju i na udaljenosti od jedne trećine duljine **lantīne** od njena krmena kraja, sila kojom je **škōta** držala donju lantinu jedra tipa **treva** bila je ravnomjerno raspoređena tako da je **baragēr** sprječavao lomljenje lantine pod udarom jaka vjetra.

budēl, -èla m. - 1. mreža stajačica za lov sardela; budel je visok oko 15 metara, a dug oko 33., veličina oka je 16,5 do 17 mm; težina olova je tolika da pluto ne može držati mrežu na površini pa mrežu drže **barilci** (v.); četiri međusobno povezana budela predstavljaju jedan par mreža; budeli hvataju sardele na taj način da se riba koja pliva prema morskoj struji zaglavi u oko mreže; budeli su bili pamučni a održavali su se duže impregnacijom u tamnozelenoj tinti **rujōti** koja se dobijala od zgnječena lišća i grančica smrče (**šmārške**); 2. mreža (materijal) od koje se pravi mreža sardelara.

bujūl, -a m. - drveni kablīc na brodu, posuda s dva uha i pomičnom okruglom drškom provučenom kroz uši; osnovna namjena joj je izbacivanje vode iz brodske kaljuže (**šantīne**), a zapremina joj je 12 do 15 litara.

burdizāt, -ōn impf. - jedriti uz vjetar tako da se skreće lijevo i desno od pravca putovanja da bi se uhvatio vjetar pod kutom koji omogućuje kretanje naprijed.

burīn, -a m. - vjetar iz sjeveroistoka slabijeg intenziteta.

burīna, -e f. - konop koji se veže za **škuvētu** (v.) da bi se moglo nategnuti jedro ispod vjetra kad se jedri uz vjetar; **jīdrit ol burīne** - jedriti uz vjetar.

butāt, -ōn pf., elipt. imper. **būta!** - staviti, metnuti.

butīga, -e f. - prodavaonica.

C

cà, pron. - što; kad stoji samostalno, ima oblik **cō**.

caklō, -à n. - staklo.

carnjenīca, -e - zemlja crvenica.

cetāt, -ōn - zaglavljivati se u mreži; **šardēle cetāju**.

cīma, -e f. - kraj konopa kojim se brod vezuje za kraj.

čīpal, -a m. - riba cipal; **kal še čīpal hīti trēšo, kāpje će pādōt** - kad se na površini mora cipal baci na bok, padat će kiša.

cìrit se, -in impf. - vulg. smijati se bezobrazno, drsko; fig. **pulént se smījè / cìri** - na zapadnom se obzoru dižu oblaci što je znak za jugo ili za oluju.

cmôšt, -i f. - visoki bijeli oblaci koji se kreću u suprotnom pravcu od pravca iz kojega će zapuhati vjetar.

cûrma, -e f. - posada broda, družina.

Ć

ćapât, -ôn pf., elipt. imper. **ćapa!** - 1. uhvatiti: **ćapa cîmu** - uhvatiti kraj konopa; **ćapa se vëšol** - uhvatiti se vesala, počni veslati; 2. vezati: **ćapât rûku tarcalûnâ** - skratiti jedro za jednu prikratu.

ćerika, -e f. - sjajna vedrina, obično na zapadnom nebu u sutonu, između oblaka, kad se razbije kompaktnost oblačne mase.

ćôv, -a m. - spoj između kobilice te pramčane i krmene statve; ključ.

D

davônt, -a m. - konop koji drži prednji kraj **lantîne** na strani od vjetra, a obično je vezana za pramčani **mônkul**.

derât, -dèren impf. - iscrpljivati; **žvôli su ga Dèro jer je dèrol družînu** - iscrpljivao je kao gospodar radom posadu svoje barke.

dobôta, adv. - zamalo, umalo.

dôškot, -on pf. - doživjeti.

došpît se, -ljen pf. - dovršiti se.

dôž, dazjâ m. - kiša.

drëto, - ravno, pravo.

drîcât, -ôn pf., elipt. imper. **drîca!** - ispraviti, poravnati.

drîvo / darvò, darvâ n. G pl. darvîh / dôr - drvo.

drûg, -a m. G pl. drûgih - običan član ribarske družine: u **špurtênjaci** (lov sardelarama) svaki član osim **švićôrâ** (zapovjednika), a u **trâti** (lov potegačom) svaki član osim **švićôrâ**, **šijôvca**, **parûnâ i barkērâ**.

dûga, -e f. G pl. -ih / dûg - dužica bačve ili **barîla**.

dûlnji, -o, -u - donji; **dûlnju vrîme** - vrijeme s vjetrom iz nekog od pravaca od sjevera do zapada.

dunjît, -în impf. - tutnjiti.

durôda, -e f. - trajanje; **bît ol durôde** - biti trajan.

dvînut, -en pf. - dignuti.

dvîžot, -en impf. - dizati; **pulént dvîže** - na zapadnom obzoru podižu se oblaci.

E

èko, excl. u izrazu **èko la kvà!** - uzvik koji prati dovršetak nekog posla.

F

fâte, excl. -uzvik kojim se bodri veslače da brže veslaju.

fermât, -ôn pf. elipt. imper. **fërma!** - zaustavit: **fërma nâsi!** komanda u barci kojom je zapovjednik zaustavljao veslanje družine.

fërmo, v. **bânko fërmo**.

filatòrija, -e f. - zajedničko bacanje mreže više ribarskih družina kada dupini zbiju sardele uz obalu; tom prilikom zabilježeni su najveći ulovi jer je riba zgusnuta, ali vanjske mreže znale bi jako stradati od dupina, no ulov je bio zajednički kao i šteta od dupina na taj način da se riba ravnopravno dijelila po brodu bez obzira koliko je koji brod ulovio, a oštećene mreže svi su pomagali krpati.

finònc, -a m. - financijski policajac, carinik koji brine o državnom monopolu.

fjumêra, -e f. - rijeka; **kurênt fjumêra** - snažna morska struja, poput rijeke.

fjāsak, fjāska m. - zemljana posuda s dvije ručice zapremine pet litara, a služila je u ribarskom brodu za držanje maslinova ulja.

fòlk (a) -a/-e m. i f. - skidiva ograda na gajeti falkuši visoka oko 50 cm a sastojala se od po tri dijela sa svake strane broda; **fòlci** bi se postavili kada se namjeravalo ploviti gajetom na otvorenom moru s većim teretom da bi se time povisili bokovi broda te spriječio prodor vode u unutrašnjost njegovu.

fòls, fòlso, fòlsu, predik. fòlsà, fòlso - onaj koji nije pravi; **fòlsu vrìme** - loše, nepouzđano, opasno vrijeme.

fònt, -a m. jedanaestica u talijanskim igraćim kartama; **fònt ol spòdih** - s oznakom sablje.

fòra!, elipt. imper. - van!, komanda kojom je zapovjednik u barci naređivao da se razapnu jedra.

forcât, -ôn pf., elipt. imper. **fòrca!** - pojačati; **vit̃ar forcô**; **fòrca nâsi!** - uzvik bodrenja kojim zapovjednik barke potiče družinu da brže vesla.

friskîn, -a - miris svježe ribe.

frižêta, -e f. - proveza koja s unutrašnje strane broda povezuje rebra.

fundamênt, -a m. - temelj; **izúđst fundamênt** - izdupstí kanal za postavljanje temelja.

fundât, -ôn pf., elipt. imper. **fònda!** - potopiti.

fûrca, -e f. - snaga.

furkòda, -e f. - rašljasta motka koja je služila kao podupirač **lantîni** (v.), **baštunu** (v.) ili jarbolu kada se pravilo **šterâlo** (v.) za sušenje mreža: dvije furkode drže od tla podignutu horizontalnu motku (npr. **lantînu**) i sprječavaju kretanje lijevo-desno, a jedna furkoda, koja je duža od ovih, a koja se zvaka **kûnj**, sprječava uzdužno pomicanje nosača

mreže; mreže je valjalo podignuti od tla da se brže suše; ukupno je za jedno sušilište mreža jedne ribarske družine (**šterālo**) bilo potrebno dvanaest **furkōdih** i šest **kōnjih**.

furtūna, -e f. - jako uzburkano more.

fuskaĵica, -e f. G pl. -ih / fuskajĵc - izmaglica, slaba vidljivost.

finīt, -în pf. - dovršiti.

G

gajēta, -e f., G pl. -ih / gajēt - komiška gajeta je ribarska barka oštre krme, duga od osam do devet i pol metara; ranije je imala latinsko jedro, a poslije I. svjetskog rata prevladala je **trēva** (trapezoidno jedro s dvije **lantīne**); imala je tri vrste floka: veliki, srednji i mali, a po potrebi je imala i pomoćno jedro na jarbolu koji bi se učvrstio na kontrakobilicu i za rub krmene palube; gajeta je upotrebljavala **fōlke** (v.) za putovanje do udaljenih pučinskih otoka, a takve su se gajete nazivale **falkūše**; neke su gajete osim **fōlkih** imale i **batajūle**, nastavak na **fōlke**, visoke 25 do 30 cm, koji su se stavljali kada se išlo na dužu plovidbu, npr. do zapadne obale Jadrana; specifičnost oblikovnog rješenja ovog tipa ribarske barke jest u tome što ona u svojoj strukturi potencijalno sadrži dva broda: aranžman bez falaka - niska barka prikladna za ribolov, s veslačima koji stoje na podnici (pajolima); aranžman s falcima - barka visokih bokova za navigaciju na otvorenom moru s veslačima na balestrinama - daskama koje spajaju banke u visini palube.

Galijūla, -e f. - toponim palagruškog otočja, oko tri milje udaljena hrid od Vele Palagruže u pravcu ESE, duga oko sto metara, široka četrdesetak, a visoka osam metara; najjužnija točka teritorija Republike Hrvatske.

garkūšina, -e f. augm. - vrijeme s vjetrom iz pravca NE.

glogojīt, -în impf. - ključati, puštati mjehure zraka.

gorā, -ê f. - uzvorske kontinentalne planine; **gorā ĩmo lignē** - bijeli duguljasti oblaci iznad planina kao znak bure; **gorā poldīre** - dižu se oblaci iznad planine; **oštāt ųa gorūn** - potporni zid je nagnut prema kosini padine; pri gradnji suhozida terasa za vinograde nastojalo se da ti zidovi budu malo nagnuti prema zemlji koju drže da se ne bi srušili.

grafīv, -a m. - konop kojim je obrubljeno trepezoidno jedro **trēva** na svim stranicama osim pramčane; na toj najkraćoj stranici jedra, obrubni konop koji spaja gornju i donju **lantīnu** zove se **kōrga**, kao i konop koji učvršćuje donju lantinu vezivanjem za **bānak od trāštana** (v.).

grōta, -e f. - hridina, sika.

grotōm, -āma m. - mnoštvo gromada kamenja na obali mora ili na dnu.

gunjelāt, -ōn impf. - gundati, govoriti nerazgovjetno.

guštīrna, -e f. - cisterna u kojoj se drži voda za domaćinstvo.

Gvardijūle, pl. tant. -ih - zvijezde koje izlazi na istoku poslije **Šćōpih** peto po redu u nizu zvijezda i zvijezda noćnog nebeskog sata.

H

holcât, -ôn pf. - otići.

hrestât, hrēston pf. - tući, mlatiti.

hûd, -o -u, predik. -â, -o - biti mrka pogleda, namrgođen.

hvâštot, -on impf. - žvakati mljackajući.

I

igrâ, -ê f. - skakanje riba po površini mora; sardela obično kad je mirno more u suton ili noću pod svjetlom svječarice igra tako da repom pljusne po površini ili iskače iz mora; **vožit na igrû** - veslati prema mjestu gdje riba igra na površini mora.

impjjo, adv. - uspravno.

inbandôn, -o -u, predik. -a -o - nagnut na jednu stranu, na bok, nakrivljen.

inbrivôn, -o -u, predik. -a -o - u brzini, koji se brzo kreće.

incervât, -ôn pf. - oblikovati brod tako da ima **cervaduru** - uzvoj, uzdužnu svinutost ruba brodskih bokova i to tako da se luk ugiba prema sredini.

incavât, -ôn pf. - spojiti kobilicu s pramčanim i krmnim oblukom statvi i to naročitim spojem koji se zove **côv** ili **kjûc** zbog velike čvrstoće spoja.

inkunjât, -ôn pf. - učvrstiti klinovima; **inkunjât sfine** - pri gradnji suhozida učvrstiti veći kamen manjim klinastim kamenjem; **inkunjât barile** - u gajeti bi se barili puni soli za soljenje ribe, ili pak puni posoljene ribe, bili prije isplavljanja učvrstiti drvenim klinovima da se ne miču jer bi u protivnom mogli poremetiti ravnotežu broda, mogli bi **arinât**.

inpuntôn, -o -u, predik. -o -u - koji se čega dodiruje ili koji je u pravce nečega.

intajât, -ôn pf. - 1. vezati jedan kraj užeta za drugi ili jednu mrežu za drugu, 2. spojiti, pomiješati dvije količine nečega.

intrîg, -a m. - nepritika, gnjavaža, smetnja.

isât, -ôn pf. elipt. imper. **isa!** - dignuti.

isprôvjât, -ôvjen pf. - ispričati, ispričovijedati.

izdûšt, izdûbèn pf. - izdupsti.

izlamenivât se, -jèn impf. - križati se.

J

jâc, jâca m. - led.

jacôm, -âma m. - jedrilje, skupni naziv za jarbol lantine i jedra.

jakëta, -e f. - sako, kaput.

jëcît, -in impf. - ječati.

jëštar, -tra m. - polet, volja, žustrina u poslu.

jùgo, -a n. - 1. vjetar iz nekog pravca od E do S; 2. u užem smislu - vjetar iz pravca SE.

južîn, -a m. - slab vjetar iz nekog pravca od E do S; iz pravca SE.

južînètić, -a m. - sasvim slabo jugo koje puše kad vjetar mijenja smjerove krećući se o E ujutro do W pri zalazu sunca.

K

kacât, ôn pf., elipt. imper. **kâca!** - pritegnuti; **kacât škôtu** - nategnuti škotu - konop kojim se drži zadnji kraj jedra te s njime podešava jedro prema smjeru i jačini puhanja vjetra; kad vjetar puše prema pramcu valja **kacât škôtu**, suprotno je **laškat škôtu** - popustiti je kad je vjetar u krmu.

kalât, - ôn pf., elipt. imper. - spustiti.

kalât še, -ôn pf. - spustiti se.

kaldûra, -e f. - ljetna zapara bez vjetra.

kalîg, -iga m. - niska magla koja na moru otežava kretanje zbog slabe vidljivosti, a koji put zna biti takva da se u barci ne vidi s krme pramac.

kalîžina, -e f. augm. od **kalîg** - magletina.

kalôda, -e f. - sloj magle na horizontu.

kalôvât, -ôjèn impf. - skidati.

kalumât, -ôn pf., elipt. imper. **kalûma!** - uvaliti.

kanâja, -e m. - nitkov, hulja.

kânat, kônta, m., G pl. -ih / kânôt - pjev.

kanistrèla, -e f., G pl. -ih / kanistrêl - metalna alka koja je privezana za dno mreže plivarice, a kroz niz takvih prstenova prolazi debeli konop **imbrûj** kojim se, kad je mrežom opasana riba, dno mreže stegne i time zatvori prolaz ribi.

Kanònik, -a m. - toponim palagruškog otočja, ime jednog braka u blizini Vele Palagruže

kantîr, -îrâ m. - greda na kojoj se postavlja kobilica kad se započinje gradnja barke.

kantûn, -ûnâ m. - ugao.

kaparjûn, -ûnih m. - osobito cijenjen **švićôr** - zapovjednik ribolovne družine koja postiže uspjehe i u regatama do Palagruže i koji se uz to ističe kao dobar ribar.

kapišèla, -e f. - **barîl** (v.) koji je odsječen na jednu trećinu visine a služi za kupljenje **šalamure** (v.) i ribljeg ulja pri **paletônju** (kad se **palètom** - drvenom lopaticom pritiskaju glave posoljenih sardela da bi iz njih izašlo ulje od kojega bi se riba mogla pokvariti); kad bi se iz **barîla** koji je trebalo **reparât** (dopuniti novom ribom jer se prethodna pod pritiskom kamena slegla) odlila **šalamûra** i riblje ulje u **kapišèlu**, ulje bi plivalo na površini te bi se odstranilo i stavilo u poseban **barîl** koji je služio za skupljanje ulja, a salamura bi se iz **kapišèle** ulila u **mojâcu**, a s tom bi se **šalamûrom** donalijevali barili sa slanom ribom kad bi ostali bez **šalamûre**.

kapûla, -e f. - crveni luk.

Kâri, ih m. - zvijezda: Velika i Mala kola.

karîna, -e f. - čunjasti produžetak krmene i pramčane statve s po dva utora za uglavljivanje **falaka** (v.).

kargât, -ôn pf. elipt. imper. **kârga!** - podignuti teret; **kârga!** - komanda na brodu kojom se zapovijeda podizanje tereta; **lantinu kargât** - pritegnuti donju motku jedra treva, konopom koji se zove **kôrga**, za **trâštan** (v.); **ôstar kargô** - na južnom obzoru podižu se oblaci; **kargât šînu** - iščupati kamen polugom ili krampom.

kargôvât, -ôjên impf. - podizati teret; v. **kargât**.

kârik, -a m. - teret; **bit pol kârikon** - biti natovaren.

karônja, -e - nevaljalac, koji je zločest, zao, pokvaren.

karôc, -a m. - obluk pramčane i krmene statve.

karšil, -ila m. - mrtvački sanduk.

karticèla, -e f. - stranica papira.

kaštanjûla, -e f. - na krmenoj i pramčanoj statvi **gajjete falkûše**, na pola visine, mali nogostup preko kojega bi se ribar popeo u brod s niske obale.

kačina, -e f. - prostor u **gajjeti falkûši** između **bônka ol trâštana** (neskidive klupe za koju se pričvršćuje jarbol) i prve klupe od pramca; **bânak ol kačine** - prva klupa od pramca; **drûg ol kačine** - veslač koji vesla u prostoru **kačine**; **vešlô ol kačine** - veslo kojim se vesla u prostoru **kačine**; **vožit na kačinu** - veslati u prostoru **kačine**.

katrafûnd, -a m. - okrugli drveni poklopac kojim se pritiska posoljena riba tako da se na nj stavi najprije tanji valjkasti kamen **pogâca**, a na pogacu **kôrg** - uteg od kamena težak dvadesetak kilograma.

katrôm, -âma m. - žućkasta gusta tekućina koja se dobije suhom destilacijom borove luči a njome se, uz dodatak borove smole, razine, premazivala unutrašnjost drvene barke.

katûn, -ûnâ m. - koloturni element koji je služio za podizanje gornje **lantine** na jarbol; **katûn** je bio debelim konopom, koji je išao preko kotura na vrhu jarbola, vezan za gornju lantinu.

kavèja, -e f. željezni ili drveni šiljak, stožastog oblika, koji služi za pravljenje upletaka na konopima.

klarîtac, krševit teren s oskudnom zemljom.

kojôda, -e f. - komad podnice na rubu poda **gajete falkuše**, od kraja **pajûla** (v.) do oplate, tako da ispunjava prostor između rebara.

kôko, adv. - koliko.

kolnjîk, -îkâ m. - suhozid.

kolûmba, -e f. - kobilica broda.

komešûra, -e f. - pukotina.

konfin, -a m. - toponim na Palagruži, rt kojim završava uvala Žalo na južnoj obali Vele Palagruže.

kontrabônd, -a m. - krijumčarenje, kontrabanda.

kordûr, -ûrâ m. - pojas obale što ga zapljuskuje more.

kôrg, -a, m. - brodski teret; **bež kôrga se ne mòre jîdrit** - trebalo je barku opteretiti

ti **kôrgom** da bi se moglo jedriti bez veće opasnosti da će se brod izvrnuti.

kôrg, -a m. - valjkasti kamen težine oko tridesetak kilograma kojim se pritiskala posoljena riba u **barîlu**.

kôrta, -e f. - papir, v. **bjônka**.

kôžât, kôžen impf. - pričati, kazivati.

kozât, kôžen impf. - pričati, kazivati.

krôj, krāja m. - obala.

kû, pron. - tko.

kukvîža, -e f. - ptica sova; njeno kukanje, prema pučkom vjerovanju, jest zlokožno - najavljuje nečiju smrt.

kûlaf, kûlfa m. - pučina; obzor od juga do zapada; **kûlaf dvîže** - doleze oblaci s pučine; **kûlaf uzôvre** - pučina je jako uzburkana te se čini kao da ključa.

kurênt, -a m. - morska struja; **štrômbi kurênt** - jaka, nagla struja; **kurênt forcô** - struja pojača; **kurênt iz levônta** - struja s istoka.

kurît, -în impf. - kretati se; **brûd kurî** - brod plovi; **cmôst kurî** - visoki oblaci kreću se u suprotnom smjeru od smjera iz kojega će zapuhati vjetar.

kûš, -a m. - komad.

kûžji, -o -u - kozji; u izrazu **kûžju ôko** ili **ôci / ôki di kâpra** - mjesec s mutnim žutim prstenom koji pretskazuje nevjeme.

kuvertêla, -e m. - srznica, razma na pramčanoj i krmenoj palubi, **škâfu**, **gajête falkûše** koja na otvorenom dijelu nema **kuvertêle**.

kvašîna, -e f. - vinski ocat.

L

lampât, impf. - sijevati; **lampô na Majêlu** - sijeva u pravcu SSW gdje se koji put, za velike vidljivosti, može vidjeti vrh brda Maiella u unutrašnjosti Italije kao otok na horizontu; **lampô na žmajû** - munja je vijugava i znak je dolaska nevere - oluje.

lantêrna, -e f. - svjetionik

lantîna, -e f. - motka za jarbol, antena; **lantîna gûrnjo** - na jedru **treva** šošnjak;

lantîna dûlnjo - na jedru **trêva** deblenjok; latinsko jedo ima samo jednu **lantînu**.

largât, -ôn pf., elipt. imper. **lârga!** - udaljiti što od čega ili udaljiti se; **lârga!** - komanda na brodu - odgurni brod, udalji se od obale!

laškat, -ôn pf. - elipt. imper. **laška!** - popustiti; **laška škôtu!** - popusti zategu jedra!; suprotna radnja: **kâca škôtu!** - zategni zategu jedra! da bi jedro lovilo vjetar koji puše u **prôvu**.

laščit se, -în se impf. - bliještati, sjajiti se.

lavûr, -a m. - rad, posao.

lênjo sânto, sânta m. - vrst egzotičnog drve velike čvrstoće i specifične težine (ni suho drvo ne može plivati), a služi u brodogradnji za **bûkulu** - ležište osovine propelera.

lêva! elipt. imper. - podigni gore!

levãnat / levõnt, -õnta m. - 1. istok; 2. istočni vjetar.

levandûra, -e - okrugla drvena posuda koja u ribarstvu služi za držanje parangala te za pravljenje **rujõte** - tamnozeleno tinte koja se dobije od zgnječene smrče i morske vode zagrijane na suncu u **levandûri**.

levantîn, -a m. - sasvim lagan vjetar iz pravca istoka.

ligât, -õn pf., elipt. imper. **lîga!** - veži; komanda na brodu **lîga!**

lîgna, -e f. - izduženi bijeli oblak koji se pojavljuje nad uzmorskim planinama kontinenta kao predznak bure.

lõmp, -a m. - munja.

lõnga bõna, adv. - način veslanja s dužim zaveslajem, protegnuto; **vožît lõnga bõna** - veslati protegnuto.

lopîža, -e f. - okrugla zemljana posuda za kuhanje jela.

lõrg, -o -u, predik. -a, lorgo - (o vjetru) onaj koji puše s pučine, iz pravca od S do W.

lućika, -e f. - ljutika; ribari su je upotrebljavali za pravljenje **brujèta**.

lûpât, lûpon impf. - otcjepljivati nožem priljepke na uzmorskom kamenju; **lûpât lûpore**.

lûpor, -a m. - priljepak; v. **lûpât**.

M

mãca, -e f. - motka za jarbol, sinonim za **lantînu** (v.).

macûla, -e f. - manji drveni malt kojim se u brodogradnji služe **kalafâti** prilikom šuperenja.

madîr, -îrâ m. - platica oplata broda.

Majèla, -e f. - planina u unutrašnjosti Italije Maiella čiji se vrh vidi iz Komiže kada je velika vidljivost, u pravcu SSW, kao otok na horizontu; **lampô Majèla** - sijeva u pravcu SSW.

majinât, -õn pf. elipt. imper. **mâjna!** - spustiti jedra; **mâjna!** - komanda na brodu - spuštaj jedra!

makajîca, -e f. - vrijeme, osobito ljeti za velikih sparina, sa izmaglicom uz slabu vidljivost.

mantîć, -a m. - kolotur za podizanje i spuštanje **flõka** - prečke.

marafûn, ûnâ m. - vezica za vezivanje jedra na **lantînu** (v.).

marèta, -e f. - manje uzburkano more.

marîna, -e f. - mornarica.

mašljûn, -ûnâ m. - željezna osovina kotura preko kojega se na vrhu jarbola (**škalcîn**) diže latinsko jedro.

maškinât, -õn pf. dupsti jame za sadnju vinove loze; **maškinât novinù** - krčiti zemlju koja se do tada nije koristila za pljočprivredu.

matafûn, -ûnâ m. - vezica za skraćivanje jedra.

medvîd, -îda m. - morska medvjedica.

mêk, -o -u, predik. -a mêko - mekan; **vrîme mêku** - južno vrijeme s vlažnim zrakom i toplije; v. **õstar**.

mežalûna, -e m. - crtež polukružnice, u obliku polumjeseca kojim se u tradicionalnom postupku osnivanja brodske forme određivao položaj modela brodskog rebra (**šôgome**) u odnosu na uzdužnu ravninu simetrije broda pri određivanju oblika pojedinih njegovih rebara.

mežanèla, -e f. - pomoćno jedro gajete falkuše koje se podizalo na drugom jarbolu učvršćenom na kontrakobilici i na sredini ruba krmene palube, a upotrebljavalo se u regatama do Palagruže kad je bilo malo vjetra.

milûra, -e f. - pličak, greben na dnu mora viši od razine okolnog podmorskog terena.

mīnà, -e f. - mjesečeva mijena, važan trenutak za prognoziranje vremena.

mojâca, -e f. - veliki **baril** od 60 do 65 litara zapremnine koji je bio zatvoren a služio je za čuvanje salamure kad se solilo plavu ribu; takve velike **barile** upotrebljavali su Komižani za soljene sardela na obali Atlantika u Portugalu i Španjolskoj početkom dvadesetog stoljeća.

molât, -ôn pf., elipt. imper. **mola!** - pustiti; vjerojatno najpoznatija ribarska komanda na Mediteranu kojom se zapovijeda, najčešće, početak spuštanja mreže u more.

mōndà, -ê f. - ženski spolni organ.

Mondefùst, -a m. - toponim palagruškog otočja - brijeg na istočnom dijelu Vele Palagruže.

mōnt, -a m. - sistem kolotura za podizanje glavnog jedra u barci; v. **parangorecîn**.

môre, -a n. - more; **bit môra** - bit valova; **pûc nã more** - otići u ribolov.

môrka, -e f. - orijentir, jedna od najmanje dvije točke na kopnu po kojima se određuje pozicija broda na pučini.

moštâc, -âca m. - 1. posrtno leto - konop kojim je kraj kosnika vezan za pramčanu statvu kako bi se suprotstavio vlačnoj sili **mantîca** kojim je podignuta i učvršćena prečka (**flòk**); 2. o glavna alka koja obuhvaća kosnik i duž kojega se njime povlači **flòk**.

mošûr, -ûrâ m. - valjkasta posuda od indijske trstike, s čepom od pluta, za držanje igala kojima se krpi i plete mreža.

mûkâ, -ê f. - brašno.

murêl, -èla m. - komadić drva, šablona za prenošenje krivina pri gradnji barke.

mužûn, -ûnâ m. - dio **pasa** barke s krivinom koja se produžuje uz pramčanu i krmenu statvu radi njena učvršćenja.

N

naštivât, -ôn pf. - složiti, naredati.

navârc, navârzen pf. - nabaciti petlju konopa, kojim se za obalu vezuje brod, na mjesto za vezivanje (**prêžu**) (v.).

naviścât, -ôn pf. - 1. namazati šipčice (**baketîne**) ljepilom za lov ptica da bi ih se potom postavilo na nekakav žbun kako bi se pjevom pticâ u krletkama mamile ptice iste vrste te ih lovilo kad slete na ljepilom namazan oslonac; 2. fig. prevariti koga radi šale.

navrâscît, -in pf. - naborati, namreškati (površinu mora).

navukovât še, -navucîjên impf. - izvlačiti brod na obalu.

netât, -ôn pf., elipt. imper. **nêta!** - razmrsiti, razriješiti.

neverîm, -a m. - oluja slabijeg intenziteta.

nòhat, nòhta m. - nokat; **švîcà nòhtu dogorî** - dovršiti se, doći do kraja, primaknuti se smrti.

nônke, adv. - niti.

nòno, -ota m. - djed.

nòštāvak, -òvka, m. G pl. -ih / -āvok - drveni klina za nabijanje drvenih obruča na **barîlima** (v.).

novinà, -ê f. - neiskrčena zemlja, neupotrebljavana za poljoprivredne kulture.

O

obligât, -òn pf. - primorati, obavezati, prisiliti.

ofalkât, -òn pf. - postaviti **folke** (v.) na **gajèti falkùsi** radi plovidbe otvorenim morem; **fòlke** bi se uglavilo u žljebove **karîne** - čunjastog produžetka krmene i pramčane statve, pa bi ih se nateglo konopima za kontrapas; **fòlki** su imali **mònkule** koji bi se uvukli između **pòša i kontrapòša**, u rupe **mònkula** zaboli bi se **kaüći** - drveni čavli i pribili u **korbe**, a s vanjske strane bi se bile pukotine (između **fàlaka i kuvertèle**, odnosno pasa broda, te na međusobnom spoju **fàlaka**) premazale kitom koji bi se napravio od mješavine katrana i pepela, ili katrana i živog vapna i time bi se spriječilo prodiranje mora u unutrašnjost barke.

ofalkôn, -o -u, predik. -a -o - kojemu su postavljeni **fòlci** (v. **fòlka**); v. **ofalkât**.

oficij, -a m. - molitvenik.

òštar, -a m. - 1. **jug**; **òštar kargò** - podignu se oblaci na južnom obzoru; 2. vjetar iz pravca S.

òštar, -o -u, predik. ostrà òstro - oštar; **vrîme òštru** - bura sa suhim zrakom i nižom temperaturom.

òštrinèt, -a m. - vjetar slaba intenziteta iz pravca S.

òto, part. - eto.

òva, -e f. - samo u izrazu za molitvu Ôva Marîja - Zdravo Marijo.

ògnjuš, -a m. - sašivena vrećica s komadićima svećeničke odore, s voskom od blagoslovljene voštanice; držao se u pramcu broda s bočicom krštene vode, na Cvijetnicu blagoslovljene palmine grančice i od palmina lista napravljena križića te nedogorenim drvom iz žrtvenog ognja u kojem se spaljuje brod na Dan svetoga Nikole Putnika, svake godine 6. prosinca, za spas svih brodova i mornara koji plove.

orcât, -òn pf., elipt. imper. **orca!** - skrenuti brodom na vjetar.

òrnot, -on pf. - opremiti, staviti u pogon; **òrnot parangorecîn** - provući konope kroz koloturni sistem za podizanje glavnog jera na **gajeti falkuši**.

P

pajûl, -a m. - komad podnice barke.

pakòl, pākla m. - paklina za premazivanje **kimènata** - sljubnica **madîrih** (v.) prilikom šuperenja.

palangûn, -ûnâ m. - jedna od niza greda učvršćenih međusobno paralelno na kosini istezališta barki da bi barka po njima (namazanim lojem u sredini) klizila prilikom izvlačenja ili porinuća.

panêr, -ëra m. - četvrtasta korpa od pruća s poprečnim drškom, a služila je za ispiranje ribe od krvi i mrtvih (od tijela otpuštenih) ljustaka prije soljenja.

panizêl, -ëla m. - prvi madir od kobilice koji se penje uz obluk (**karòc**) do **ãšte** (ravni dio statve) te je stoga tordiran.

papafîga, -e f. - križno jedro ispod **kôntra** - najvišeg križnog jedra.

parât, -ôn pf., elipt. imper. **pâra!** - odgurnuti barku od obale ili od nekog plovila

parangorecîn, -a m. - sistem kolotura za podizanje i spuštanje latinskog jedra; gornji kolotur je **katûn** (v.), donji **tajûn** (v.); **katûn** je bio debelim konopom, koji je išao preko kotura na vrhu jarbola u **škalcînu**, vezan za **lantînu**, a **tajûn** je bio učvršćen za **tramizôl** - kontrakobilicu; **rigôj** (kraj konopa), koji se vukao pri podizanju jedra, kad bi se jedro diglo, provukao bi se ispod **bônka ol trãštana** (v. trastian) i vezao za jarbol.

pãrnut, -en pf. - pustiti vjetar.

parông, -a m. - sistem kolotura za izvlačenje ili porinuća broda; **parông** se sastoji od dvije **tãje** sa po dva kotura postavljena jedan do drugoga u istoj ravnini; donja **tãja** ima **rîzu** - dva kratka konopa s petljom na krajevima kojima se zahvaćaju glave **trãštana** (na bokovima gajete ispupčenja u visini jarbola); gornja **tãja** ima **rîzu** obično od željeznog lanca kojim se veže za nepomično mjesto; konop kojim se nešto izvlači pomoću **parônga** učvršćen je za gornji kraj donje **tãje**, onda ide preko donjeg kotura gornje **tãje**, zatim preko gornjeg kotura donje **tãje**, onda preko gornjeg kotura gornje **tãje** i preko donjeg kotura donje **tãje**; parong tako ima četiri **vëte**, konop je naime početvorostručen, a jedna struk konopa zove se **vëta**; prilikom izvlačenja poteže se za **rigôj**, tj. za kraj konopa koji izlazi iz **parônga**; konop **rîze** mora biti četverostruko deblji od debljine **vëte**.

pašarîn, -a m. - tanji konop koji prolazi kroz petlje na **gratîvu** (v.) i obavija lantinu po cijeloj njenoj dužini držeći za nju pričvršćeno jedro.

pašât, -ôn pf. elipt. imper. **pãša!** - proći; **pãša na karmû!** - komanda prilikom ribolova sardelarama kojom se naređuje priprema za početak bacanja mreža.

pašât, -ôn pf. - proći, nestati.

pavijûn, -ûnâ m. - svi konopi od jarbola i jedara.

pelûn, -ûnâ m. - oblica dugačka deset do dvanaest metara a služi za sušenje mreža; pelun može biti jarbol, **lantîna** (v.) ili kosnik; v. **furkôda**.

Pëtrov vëli križ, -a m. - zvijezde od četiri zvijezde koje formiraju veliki križ, a izlaze ljeti u suton na istoku kao prvi po redu u nizu zvijezda i zvijezda noćnog nebeskog sata.

pînka, -e f. - sjemenka.

pînku, adv. - malo, neznatno.

pîrja, -ef. - lijevak.

pjuvadûra, -e f. - kiša manjeg opsega koja se može opaziti dok se kreće prateći oblak iz kojega pada.

pofumât, -ôn pf. - popušiti; **spanjulêt pofumât** - popušiti cigaretu.

Pizdūkalo, -a m. - zvijezda Danica koja zorom izlazi na istoku kao sedma po redu u nizu zvijezda i zvijezda noćnog nebeskog sata.

pojāca, -e f. - slamarica za spavanje u brodu.

pojât, -ôn pf., elipt. imper. **poja!** - usmjeriti brod niz vjetar.

polpfīcot, -en impf. - ojačati rubove mreže tako da se isplete obično tri niza oka, svaki niz prema rubu debljim koncem.

põpir, -a m. - traka široka oko tri cm, od čvrsta platna (**tèle**) koja se stavlja po rubu **gajète falkūše** prije nego se postave **fālci** (v. **fōlka**), da bi to platno zatvorilo pukotinu između ruba barke i nataknutih **fālaka**, a potom se pukotine namažu kitom od mješavine katrana i pepela ili živog vapna.

poplimât, -on pf. - oplaviti, prelitati se vodom.

põrtit, -in pf. - otputovati.

potēžât, -ēzen impf. - potezati, vući; **potēže levõnt** - idu visoki oblaci od zapada prema istoku navješćujući takvim kretanjem **jūgo**.

pozīcijûn, -ûni f. - pozicija.

prišan, -o -u, predik, -ã prīsno - (o kruhu) nedokisao, nedopečen, sirov.

pūnta, -e f. - rt u moru.

puntîn, uski pojas kopna koji ulazi u more i time zatvara neku uvalu.

preža, -e f. mjesto na obali, obično kakvo kameno ispupčenje koje služi kao uobičajeno mjesto za vezivanje brodova.

prijūzje, -o m. - vrijeme koje prethodi puhanju **jūga**; vrijeme bez vjetra, s potpuno mirnim morem.

prīmâ, -e f. - 1. veslačka pozicija prvog veslača od krme; 2. prostor u **gajèti falkūši** između krmene palube i prve klupe (**bōnka**) od krme; **bānak ol prīmê**; **drūg ol prīmê** - član ribarske družine **špurtenjace** (koja lovi sardele mrežama stajacicama) što vesla **veslên ol prīmê**, a morao je biti najvještiji veslač jer on je upravljao smjerom broda; **bōnda ol prīmê** - lijeva strana broda; **vožit na prīmû** - veslati na mjestu **prīmê**.

prīštāva, -e f. - terasa vinograda.

prodõrina, -e f. G pl. -ih/prodõrin - jako nevrjeme sa snažnim vjetrom koje nastaje naglim skretanjem vjetra i to tako da najprije sijeva sa sjevera pa zapuše bura, a onda snažan vjetar sa zapada.

propēcê, -ô m. - raspelo.

prōva, -e f. - pramac.

pūl, praepos. - prema, ka.

pulênt, -a m. - 1. zapadni vjetar; 2. zapad; **pulênt dvīže** - na zapadnom se obzoru dižu oblaci; **pulênt se çiri / šmijê** - na zapadnom obzoru dižu se tamni oblaci što je znak nevrjeme; **pulênt govõri** - daje znakove vremena koje dolazi, **pulênt rīgo** - dižu se tamni oblaci na zapadnom obzoru; **çerika u pulênt** - sutonska vedrina na zapadnom obzoru poslije naoblake, crvenilo zapadnog neba koje nagovještava garbîn - snažan vjetar iz pravca SW, **karatīle pulênt vōje** - bačve valja, tj. grmi iz dubine.

pulentâc, -âca m. - zapadni vjetar.

pupîž, -a m. - krmena pripona (**šôrtija**).

purgatûrij, a m. - čistilište; **dûše ol purgatûrija**.

R

radòš, -a m. - u izrazu **ĵidrit na radòš** - jedriti s lantinom koja se naslanja na jarbol s privjetrinske strane; to je bilo opasno s obzirom na mogućnost da se pri jačem vjetru slomi lantina, ali pri slabijem vjetru, kad bi vjetar promijenio smjer, nije se spuštalo jedro da se **lantîna** postavi sa zavjetrinske strane jarbola, već se **ĵidriilo na radòš**.

râmba! elipt. imper., nema infinitiva samo imenica **rambôj** - komanda kojom se zapovijeda približavanje neprijateljskom brodu radi tuče ili ometanja u veslanju.

râpa, -e f. - rupa.

rašfalkât, -ôn pf. - skinuti **fôlke** (v.) s barke, poslije plovidbe otvorenim morem.

rašpilât, -ôn pf. - raspilati trupce drva uzduž debla u komade za platice (**madîrè**) ili druge dijelove brodske strukture.

raštampât še, -on pf. - rastopiti se.

rebaltadûra, -e f. - preokret vremena, naglo skretanje jačeg vjetra obično s istočnog smjera preko južnog i zapadnog do sjevernog.

rîba, -e f. - 1. riba; 2. mnoštvo riba; **rîba îgrô** - sardele skaču po površini mora.

rigôj, rigâja m. - struk konopa koji izlazi iz sistema kolotura (**parônga**); četvrta **vèta** (v.) koja izlazi iz **parônga** jest **rigôj**.

rîgot, -on pf. - povraćati; fig. podizati oblake: **pulênt rîgo** - na zapadnom se obzoru podižu oblaci.

rîva, -e f. - 1. obzidana obala u pristaništu; 2. talijanska obala zapadnog Jadrana.

rogôc, - ôcâ m. - rogač.

rokêl, -èla m. - kalem za konac; fig. **rokêl še olmotô** - dođe do kraja nečiji život.

Rôšcâpnice, pl. tant. - zvijezde koje izlazi na istoku prije zore, iza **Gvardijûla**, kao šesto po redu u nizu zvijezda i zvijezda noćnog nebeskog sata.

ròta, -e f. - smjer kretanja.

rotûra, -e f. - velika rupa na mreži, kad treba dodati mrežu koja nedostaje - **umèt** (v.).

rucêj, -èja m. - držač vesla.

rûd, rôda m. - rod plodova neke biljke.

rûgò, -otâ m. - onaj koji je za osudu, koji je nevaljao, koga valja ružiti.

rûšît, -rûsin impf. - (o biljci) roditi plodom.

S

santîna, -e f. - brodska kaljuža; iz nje se izbacuje voda tako da se digne **pajûl** (v.) pa se more crpi **šèsulun** (v.) i stavlja u **bujûl** (v.) koji se, kad se napuni, izljujeva **prîko bônde**, boka broda, u more.

šakižōvât, -ōjĕn impf. - uništavati.

šakrĕt, -a m. - tajna.

Šalamândrija, -e f. - toponim palagruškog otočja, plato na Veloj Palagruži gdje je bio benediktinski samostan u srednjem vijeku i kasnije crkvice svetoga Mihovila.

šalamûra, -e f. - tekućina koja nastaje pri soljenju ribe, otopina soli u ribljem soku.

šalpât, -ôn pf., elipt. imper. **šâlpa!** - dignuti sidro.

šaltât, -ôn pf., elipt. imper. **šâlta!** - skočiti.

šârza, -e m. - časnik u nekoj službi.

šĕiga, -e f. - valovlje izazvano vjetrom (najčešće burom) koji se (još) ne osjeća, vrijeme bez vjetra, a valovi stalno udaraju o obalu (**nabĭjû**); kaže se da **vĭtar nĭ dohĭtil**, ali je **dohĭtila marĕta**; obično se to događa kad bura puše na sjevernom Jadranu, a južnije ne puše), ili se kaže: **ovû štâdo ĭmo za sōbon paštĭrâ**, dakle: ovce (valove koji stižu s pučine) tjera pastir (vjetar).

šĕigât, impf. - udaraju valovi izazvani burom koja puše u drugom kraju i još se ne osjeća.

šĕōpĭt, -šĕōpin impf. - ukrutiti, učiniti nepokretnim: **bûra pâršte šĕōpi** - prste ledeni.

šĕgvĕnto, adv. - bez prekida, kontinuirano; **vĭtar pûše šĕgvĕnto** - puhati ujednačenom jačinom, a **nĕ na rĕfule** - na mahove.

šĕšan, šĕšno šĕsnu, predik. šĕšnâ šĕšno - lijep, pristao, skladan; **vrĭme šĕšnu**.

šĕsula, -e f. - drveni ispolac za izbacivanje vode iz kaljuže (**šantĭne**) broda.

šĭjolĕta, -e f. - par centimetara debeo opšivak kobilice od čvrsta drva, obično od česmине koja omogućuje lakše istezanje broda na obalu jer se ne guli, već se **lojĭ** - postaje vrlo glatka i stoga smanjuje trenje, a uz to povećava čvrstoću kobilice, a ako crv uđe u kobilicu, uđe u šĭjolĕtu i ne ide dalje te je lako zamijeniti crvotočan dio.

šĭjōvât, šĭjōjĕn impf. - 1. veslati prema natrag, 2. veslati u svjećarnici; budući da je, u vrijeme kada se sardele lovilo na luč, na pramcu svjećarice, na **šĭviĕolnici** - željeznoj rešetki izbačenoj s lijeve strane pramca, gorjela vatra, **šĭjāvac** je morao veslati krmom na vjetar kako bi žar vatre i dim nosilo dalje od broda.

šĭka, -e f. - morska hrid u pličaku ili uz razinu mora.

šĭkōm, -āma m. mnoštvo hridi na morskoj obali ili u podmorju.

šĭmo, adv. - ovdje; **vrĭme nĭti šĭmo nĭti tâmo** - neodređeno vrijeme, promjenljivo, varljivo.

šĭjōra, -e f. - gospođa.

škāca, -e f. - udubljenje u kontrakobilici ispod **trâštana** (v.) gdje se uglavljuje peta jarbola.

škadĕnt, -o -u, predik. -a -o - (o zemlji) siromašna, s malo humusa, tanka, kamenit teren.

šklacĭn, -a m. - trokutasti završetak jarbola za latinsko jedro s koturom preko kojega se podiže jedro.

škandōj, -āja m. - plutača, obično tikvica, na tankoj niti vezana za uteg na dnu mora, a svrha joj je da obilježi mjesto na kojem veslač (**šĭjāvac**) u svjećarici održava barku veslajući nasuprot vjetru i morskoj struji te odrediti dubinu mora što je važno za bacanje mreže.

škāras, škōršo škōršu, predik. škorsâ škōršo - (o vjetru) koji puše prema pramcu broda; **vītar je škāraš**.

škorûp, -ûpâ m. - površina.

škōta, -e f. - zatega jedra, konop kojim se podešava otvorenost jedra vjetru i amortizira, popuštanjem, udare vjetra u jedro; **tovāra še vēže, a nē škōtu** - poslovice koja govori o iskustvu jedrenja, u doslovnom i figurativnom smislu, pri čemu je važno znati ugađati vjetru, zategnuti i popustiti kako bi se optimalno isporistila njegova snaga, **a da še ne bī navigālo na kolūmbu** - na prevrnutom brodu, što se može dogoditi ako se ne popusti - ako se ne **laško škōtu** pri naglom i jakom udaru vjetra.

škotīna, -e f. - konop s privjetrinske strane kojim se preko dvostrukog kolotura priteže jarbol da bi se rasteretile pripone - **sōrtije**.

škōtni, -o -u, predik. -a -o - koji je u drugom stanju; fig. **škōtni òblok** - tamni, teški oblak koji prijeti kišom ili gradom.

škûj, škōja n. - otok.

škûna, -e f. - veliki jedrenjak obalne plovidbe s dva do tri jarbola, nosivosti 180 do 220 tona, sa sošnim jedrima.

škurinâ, -ê f. - tama.

škuvēta, -e f. - 1. konop koji povezuje gornju i donju **lantīnu** (v.) na prednjem dijelu trapezoidnog jedra **trēva**; 2. raspon prednjeg dijela jedra između gornje i donje **lantīne**.

slōpīt, -slōpin impf. - zasipati sitnim kapljicama mora za jakog nevremena.

šmokvenīca, -e f. - zvijezda noćnog nebeskog sata, po čijem su položaju ribari određivali koliko je sati.

šōha, -e f. - drvene rašlje na bokovima ribarskih brodova; **falkûša** je imala pet soha: na dvije sohe s lijeve strane broda držale su se lantine s jarbolom, na dvije sohe s desne strane broda držao se jarbol, a peta soha bila je na samoj krmu utaknuta u kuvertelu, a služila je za vješanje smotanih konopa.

šōldo, adv. - čvrsto, solidno.

šōn, snâ m. - san.

špalmēj, -ēja m. - vihor koji pjenu mora diže kao dim.

špalmejât, -ôn impf. - podizati s površine mora dim sitnih kapljica od morske pjene.

špjāja, -e f. - plaža.

špōdula, -e f. - šesto, rezervno veslo u gajeti kojim se veslalo, u slučaju potrebe kad bi pritekao u pomoć šesti veslač, na krmenoj palubi s lijeve strane.

špurtêl, -êla m. - grabilica za ribu: na motki obruč, drveni ili metalni, s sakom od mreže.

šrīdâ, -ê f. - 1. veslačka pozicija u **gajēti falkûsi**, druga od krme; prostor u **gajēti** između prve i druge klupe (**bōnka**) od krme; **bōnda ol šrīdê** - desna strana broda; **drûg ol šrīdê** - onaj koji vesla u prostoru, obično najstariji i najiskusniji **drûg**; **veslô ol šrīdê** - veslo kojim se vesla u prostoru **šrīdê**; **vožīt nâ šrīdu** - veslati **veselên ol šrīdê**.

štajûn, - ūni. f. - godišnja dob.

štèrot, -en ipf. - sterati, prostirati (mrežu), v. **furkòda**.

štramác, -ãca m. - madrac.

štrînga, -e f. - vještica.

štrômbo, štrômbo štrômbo, predik. -ã štrômbo - nagao, silovit, jak; **štrombi kurênt** - jaka morska struja.

štrômbo, adv. - naglo, silovito; **zapūše štrômbo**.

štropât, -ôn pf. - prestići barku pri takmičenju u regati.

štukât, -ôn pf. - zakitati, ispuniti pukotinu kitom; v. **ofalkât**.

šûl, sðli f. - sol.

šûnce, -a n. - sunce; **šûnce ismòci nõgu** - sunce zalazi u more.

šûncenjok, -a m. - blijedocrvenkasti krug na oblačnom nebu, znak slabog vremena: kad se nalazi s južne strane, znak je jakog juga, kad je na sjevernoj strani, znak je jake bure, a kad je na zapadnoj strani, znak je jakog vjetera iz pravca ENE - **gregolevònta**.

šurgât, -ôn pf. elipt, imper, **šûrga!** - usidriti, baciti s broda sidro.

šuspendîť, -în pf. - podignuti; **šuspendîť še kalòda** - na obzoru se podigne visoko sloj magle što je znak za promjenu vremena.

šûšta, -e f. - konop kojim se nateže gornji kraj lantíne latinskog jedra, a ide na obje strane **lantíne** da bi se izbjeglo mlataranje jedra na vjetru pri spuštanju njegovu.

švilác, -ãca m. - središnja nit konopa, premazana katranom; niti raspletena konopa koja umočena u katran služi za opletanje brodskih konopa na mjestima izloženim trošenju uslijed trenja; **švilác** se uvijao **tolètom** (v).

T

tajûn, -ûnâ m. - kolotur; v. **parangorecîn**.

tâl, adv. - tada.

tarcalûn, -ûnâ m. - prikrata jedra; **çapât rûku tarcalûnâ** - jednostruko skratiti jedro - tako da se za donju **lanfínu** (v.) vezuje prvi niz vezica na jedru (**matafûnî**).

tarmât, -ôn impf. - kruniti, mrviti, činiti da se što raspada.

têmpal, -a m. - crkva.

tempèšta, -e f. - oluja.

temûn, - ûnâ m. - kormilo.

tèrac, têrcâ m. - razdoblje uobičajeno najjačeg puhanja vjetera (osobito se to donosi na buru) između devet sati ujutro i jedan sat popodne.

terîn, -a m. - lokalni vjetar koji umjerenom snagom noću puše s obale za lijepa vremena kao odgovor na dnevni maestral.

terinèťić, -a m. - sasvim lagan povjetarac koji s obale noću puše prema moru; v. **terîn**.

tîrât, tîron impf., elipt. imper. **tîra!** - potezati, vući.

tît, hoçû - htjeti.

tîh, -â m. - tlo.

tolèta, -e f. - uvijač **švilāca** (v.); da bi se **švilāc** prilikom uvijanja oko konopa, na mjestima izloženim trošenju, mogao dobro nategnuti potrebna je toleta (drugi naziv **nogà ol prōjca**) mala ručna polugica s polukružnim završetkom i dvije rupe za ulazak i izlazak špaga **švilāca**.

tōrna! elipt. imper. - spuštaj teret!; obrnuta komanda na brodu je **vīra!** - diži teret.

tovīrna, -ef. - gostionica.

tovōr, -āra m. - magarac.

tradīt, -īn pf. - klonuti, izgubiti snagu; **nōge tradē** - oslabe, popuste.

tramizōl, -ōlā m. - kontrakobilica, hrptenica.

trāstan, -a m. - 1. neskidiva klupa (**bānak**) koja spaja bokove broda na udaljenosti jedne trećine duljine broda od pramčane statve, a strši po desetak centimetara iz jednog i drugog boka **gajēte falkūse**; ta izbočenja imaju svrhu da se na njih nametnu petlje **rīze** (v.) paronga (v.) prilikom izvlačenja ili porinuća broda; uz trastan se uglavljuje jarbol, a na bokovima broda ojačan je koljenima (**brāculi**); 2. prostor između **bōnka ol trāstana i bōnka ol šridē** (v. srida); kad je brod bio krcat, u trastanu je jedna kaljuža (**šantīna**) morala biti slobodna da se po potrebi može izbacivati more iz broda; **drūg ol trāstana** - član družine koji vesla u prostoru **trāstana** i ima posebno zaduženje da pere ribu prije soljenja u **paner** (v.) te da kuha za družinu; to je obično najmlađi i najnevješiji član družine pa se zove i **mōli ol trāstana; veslō ol trāstana** - veslo kojim se vesla u prostoru trastana.

trēšo, adv. - poprijeko; **butāt se trēšo** - nagnuti se; fig. ne mariti za što, ne obazirati se na nešto; **cīpal se hīti trēšo** - cipal je skočio na površini mora i bacio s na bok što predskazuje kišu.

trībīt, -trībin impf. - vaditi sardelu po sardelu iz oka mreže; na **sōhe** (v.) bi se preko broda stavilo veslo, a preko vesla se potezalo mrežu, koja je bila u brodu sa zaglavljenom ribom i tako se je vadilo jednu po jednu ribu.

trōca, -e f. - hajmica, konop koji drži **lantīnu** (v.) od latinskog jedra, ili gornju **lantīnu** jedra **trēva**, stisnutu omčom za jarbol, te se lako može otpustiti po potrebi.

trībul, -a m. - nezgoda, neprilika; **bīt trībula**.

trubujūz, -o -u, predik. -a -o - (o vremenu) nestabilno, neodredivo, nepredvidljivo, kad vjetar često mijenja smjerove.

tū, pron. - to.

tukāt, -on - trebati, morati.

tundīn, -a m. - dva željezna valjka promjera oko 12 mm, kojima se **karīna** (v.) učvršćuje za pramčanu ili krmenu statvu (**āstu**).

tūrta, -e f. - okrugli kruh; **turta kruha**.

tvardjā, -e - tvrđava.

tvicarīja, -e f. - mnoštvo ptica, npr. galebova na nekoj poziciji na moru što je znak da se tu pojavila riba, da tu vjerojatno igraju sardele.

U

umòra, -e f. - koji umara, koji muči.

užìžot, -en impf. - 1. paliti, 2. (o vjetru) jačati, puhati većom snagom.

V

vàr, praeos. - nad, poviše.

vàš, svâ, svû - sav, čitav, **po vaš dôn** - po čitav dan.

vènja! elipt. imper. - daj; **vènja vâmo!** - uzvik kojim bi jedan ribar tražio od drugoga da mu dade da umjesto njega vuče mrežu, ili kakav drugi posao, ne čekajući da ovaj to sam zatraži, što je bio nepisan etički kodeks u životu ovih pučinskih ribara.

vèselo, adv. - hitro, brzo, poletno.

vèta, -e f. - struk konopa u sistemu kolotura u parangorečinu (v.) i parongu (v.).

vìja! elipt. imper. - bježi!

vīnīt, vīnin impf. - savijati.

virât, -ôn pf., elipt. imper. **vīra!** - dizati teret namatajući čekrkom uže; **vira!** - diži; suprotna radnja: **tôrna!** - spuštaj!

vītar, vītra m. - vjetar; **vītar nūtra - būra** NNE, **grêgo** NE i **gregolevônt** ENE; **vītar vônka - oštrogarbîn** SSW, **garbîn** SW i **pulêntegarbîn** WSW; **vītar ol krāja** - koji puše s kontinenta; **vītar škāraš** - koji brodu puše u pramac; **vītar lôrg** - koji puše s otvorena mora iz nekog pravca od NW do S.

vrīme, vrīmena n. - vrijeme; **dūlnju vrīme** - s vjetrom iz nekog od pravaca od N do W); **oštru vrīme** - vrijeme od bure kada je zrak suh i hladan; **měku vrīme** - vrijeme južnih vjetrova kada je zrak vlažan i topao; **trubujūzu vrīme** - nestabilno, neodredivo, nepredvidljivo, opasno vrijeme.

vôga! elipt. imper. - veslaj!

voltât, -ôn pf., elipt. imper. **vôlta!** - okrenuti.

vônka, adv. - vani, na otvorenom moru; **vônka tvicarīja** - na pučini mnoštvo ptica što je znak da ima ribe, da sardele igraju na površini.

vožīt, -vōzin impf. - veslati; **vožīt na katīnu** - veslati u falkuši na mjestu katine-četvrtim veslom od krme na kojemu je veslao najjači veslač u družini; **vožīt pol sòbon** - veslati tražeći ribu po fosfornoj iskri u noći bez mjeseca; po vrsti iskre i intenzitetu iskrenja u mrklini mora iskusan **švícôr** od **šuprtênjace** mogao je odrediti vrstu ribe, veličinu jata, te dubinu na kojoj se jato nalazi; **vožīt na īgrū** - veslati kad je bonaca prema mjestu na kojemu sardele igraju (skaču po površini) kako bi se lovilo mrežom.

Z

žalampât, pf. - sijevnuti.

žalōhāt, - ōsen pf. - zanjihati.

žārvanj, zōrnja m. - žrvanj, mlinski okrugli kamen; **dūlnji žārvanj** - nepomičan kamen **žōrnih** - ručnoga mlina za žito; fig. netko tko je lijen, tko je spor; **gūrnji žārvanj** - kamen koji se vrti pri ručnom mljevenju žita oko njegove osovine.

žatēgnīt, -ēgnen pf. - povući; **vitar žatēgne** - slab vjetar privremeno malo pojača.

žikva, -e f. - zipka, kolijevka.

zirūn, - srednji suženi dio vesla gdje se zapinje pasac (**štrōp**) o **pālac** ili **škāram**.

žmoradūn, - ūnā m. - velik oblak gore bijel, a dolje taman, koji nastaje kad vjetar, obično s juga koncentrira veliku vlagu na brda.

žmūl, zmūlā m. - čaša.

žūnta, -e f. - mišić, tetiva.

žūnta!, elipt. imper. od g. **užuntāt** - spojiti što vezivanjem; **žūnta!** - veži!